

Henry Oster

Dexter Ford

AUSCHWITZIN TALLIPOIKA

Koskettava tositarina
rohkeudesta ja selviytymisestä

Minerva

Auschwitzin tallipoika

Henry Oster
Dexter Ford

AUSCHWITZIN TALLIPOIKA

Englannin kielestä suomentanut Hanni Salovaara

minerva
MINERVA KUSTANNUS
HELSINKI

Englanninkielinen alkuperäisteos:

The Stable Boy of Auschwitz

Copyright © Henry Oster and Dexter Ford, 2022

First published in Germany in 2014 as *The Kindness of the Hangman* by Higgins Bay Press. English edition first published in Great Britain in 2022 by Storyfire Ltd., trading as Bookouture.

Suomenkielinen laitos:

© Minerva Kustannus, 2024

Minerva Kustannus on osa Werner Söderström Osakeyhtiötä.

Suomennos: Hanni Salovaara

Kirjan valokuvien lähteet on ilmoitettu kunkin kuvan yhteydessä.

Kannen kuvat: Alamy, Istock

Kansi: Emilia Mensalo / Taittopalvelu Yliveto Oy

Graafinen suunnittelu ja taitto: Taittopalvelu Yliveto Oy

ISBN 978-952-375-889-6

Painettu EU:ssa

Tämä kirja on omistettu vanhempieni Hans Isidor Osterin ja Elisabeth Haas Osterin muistolle sekä niille kahdelletoista miljoonalle viattomalle uhrille, jotka kuolivat Saksan hirmutekujen seurauksena toisen maailmansodan aikana. Heidän joukossaan oli kuusi miljoonaa juutalaista, puolitoista miljoonaa lasta ja kuusitoista oman perheeni jäsentä.

Lisäksi kirja on omistettu Ivar Segalowitzille, joka oli paras ystäväni tässä maailmassa siitä lähtien, kun vuonna 1945 kolautimme kyynärpäämme yhteen Buchenwaldin keskitysleirin puisella kerrosloverilla, aina vuoteen 2014 asti, jolloin hän valitettavasti menehtyi.

*Löysimme toisemme,
kun meillä ei ollut enää mitään menetettävää.*

Henry Oster
Woodland Hills, Kalifornia
31. heinäkuuta 2014

SISÄLLYS

JOHDANTO.....	10
LUKU 1: Saksalainen poika	12
LUKU 2: Kansa etsii johtajaa	20
LUKU 3: Saksanjuutalaiset.....	31
LUKU 4: Natsien nousu valtaan.....	36
LUKU 5: Paineen alla.....	40
LUKU 6: Ikimuistoinen yö, jonka haluaisi unohtaa.....	47
LUKU 7: ”Tämä on erehdys!”	51
LUKU 8: Ei paikkaa, mihin mennä. Ei mitään tekemistä.....	55
LUKU 9: Kallisarvoinen sirpale.....	59
LUKU 10: Ilmoittautukaa pakkosiirtoon	63
LUKU 11: Yksi huone. Kaksikymmentäyksi ihmistä.....	68
LUKU 12: Sopan arviointia.....	73
LUKU 13: Geton juoksupoika.....	78
LUKU 14: Yön ääniä	82
LUKU 15: Isätön poika	85
LUKU 16: Hyväntahtoinen hirtittäjä	91

LUKU 17: Ullakon salaisuus	95
LUKU 18: Juna.....	101
LUKU 19: Kohotettu käsi. Tatuoitu käsivarsi.....	108
LUKU 20: Talleille	118
LUKU 21: Mutti, Olga ja Barbarossa.....	122
LUKU 22: Varsa pellolla.....	126
LUKU 23: Barbarossa.....	132
LUKU 24: Tulilinjalla.....	135
LUKU 25: Selkäsauna, tomaatti ja leipä	145
LUKU 26: Kujanjuoksu ja yksisilmäinen natsi	154
LUKU 27: Jotain on tekeillä.....	160
LUKU 28: Marssi.....	163
LUKU 29: Hyökkäyksen kohteena.....	169
LUKU 30: Buchenwald	175
LUKU 31: Öisiä kuiskauksia	180
LUKU 32: Vieri vieressä kuolleiden kanssa	186
LUKU 33: Tankki, jossa on Daavidin tähti.....	189
LUKU 34: Piikkilanka-aidan takana Buchenwaldissa	194
LUKU 35: SS pakenee.....	198
LUKU 36: Terveet, sairaat ja kuolevat	200
LUKU 37: Mustaa ja valkoista	205
LUKU 38: Ensimmäinen aamiainen	209
LUKU 39: Vapauden pelko	211
LUKU 40: Pitkä tie	214
LUKU 41: Weimarin kelpo saksalaiset.....	217
LUKU 42: Kuolleiden hautaaminen.....	220
LUKU 43: Parakkien pojat	226
LUKU 44: Vielä yksi junamatka.....	230

LUKU 45: Matka takaisin elämään	235
LUKU 46: Tervetuloa parantolaan.....	243
LUKU 47: Joku jostakin	250
LUKU 48: Miltä vapaus näyttää.....	253
LUKU 49: Kelpo laiva <i>Exodus</i>	257
LUKU 50: Mies Amerikasta.....	260
LUKU 51: Vapaana Pariisissa	263
LUKU 52: Luvattuun maahan.....	268
LUKU 53: Nainen satamassa.....	273
LUKU 54: Vihdoinkin kotona.....	277
LUKU 55: Tervetuloa Westwoodiin	285
LUKU 56: Pahoittelut. Liian juutalainen.....	292
LUKU 57: Paluu Saksaan	300
JÄLKISANAT.....	308
KIITOKSET	311
DEXTER FORDIN JÄLKISANAT	313

JOHDANTO

Tämän kirjan syntytarina alkoi tohtori Henry Osterin optikkoliikkeessä Beverly Hillsissä. Olin yksi hänen lukuisista potilaistaan – ja sitä paitsi melkoinen riesa.

Hankkiessani häneltä silmälaseja parin toisensa jälkeen löysin aina jotain valitettavaa silmälasireseptistäni. Jos olimme sopineet, että oikea silmäni tarvitsi tietyn määrän korjausta hajataitteisuuteen, halusinkin hieman erilaisen korjauksen, kun silmälasit olivat valmiit. Epätoivoisena hän antoi minulle lopulta vanhat testilasit – ikivanhat, oudonnäköiset, säädettävät silmälasit, joiden linssejä pystyin itse säätämään sydämeni kyllyydestä.

Aloitin potilaana, mutta me ystävästyimme nopeasti. Olin utelias tietämään, miten kaikki toimi, ja synnyntäisenä opettajana Henry oli innokas selittämään minulle kaiken. Tapaamiset, jotka jollain toisella optikolla olisivat kestäneet kymmenen minuuttia, venyivät tuntien mittaisiksi juttellessamme ja hänen henkilökuntansa yrittäessä siirtää muiden potilaiden aikoja myöhemmäksi.

Ajan myötä päädyin osallistumaan hänen kuuluisille

lounailleen Nibblers Restaurant -ravintolassa Wilshire Boulevardilla, missä hän piti alati vaihtuvaa ystävistä ja potilaista koostuvaa hoviaan. Henry on minua 25 vuotta vanhempi, mutta hänen energisyytensä ja tarttuva elämänilonsa kiehtoivat minua.

Henry tuntui pitävän jokaista päivää odottamattomana lahjana: hän oli päättänyt nauttia siitä sellaisena kuin se oli ja kannustaa lähipiirinsä ihmisiä tekemään samoin. Oli vain – ja on yhä – niin helkkarin hauskaa olla hänen seurassaan.

Eräänä päivänä kun hän yritti vähemmän onnistuneesti sovittaa minulle uusia piilolinssejä, huomasin hänen vasemmassa kyynärvarressaan haalistuneen ja hieman vinon sini-mustan tatuoinnin.

B7648

”Miten sait tuon, Henry?” kysyin.

Tämä on tarina siitä, kuinka hän sai sen. Ja kuinka Henry Oster vastoin kaikkia todennäköisyyksiä säilyi hengissä kertomaan tarinansa, vaikka menetti lähes kaiken, minkä ihminen voi menettää.

Dexter Ford
Manhattan Beach, Kalifornia
heinäkuussa 2014

LUKU 1

Saksalainen poika

Kauan aikaa sitten olin viisivuotias saksalainen poika. Heinz Adolf Oster.

Olin tiedonhaluinen ja energinen pikku viisastelija, jolla oli tuuhea musta tukka, kaksinkertainen määrä uteliaisuutta ja rajallinen kyky olla paikallaan vähänkään pidempää aikaa.

Eräässä varhaisimmista muistoistani kävelen isäni kanssa puiden reunustamilla kaduilla matkalla äänestämään Saksan vuoden 1933 valtiopäivävaaleissa Kölnissä, tuossa vaikuttavassa ja historiallisessa saksalaisessa kaupungissa, joka oli kotini. Kyseessä olivat tietenkin vaalit, jotka nostivat Adolf Hitlerin ja hänen kansallissosialistisen työväenpuolueensa eli natsit valtaan Saksassa.

Minulla ei ollut aavistustakaan sen päivän tärkeydestä eikä siitä, mihin vaalit johtaisivat. Kenelläkään ei ollut, luultavasti ei edes Adolf Hitlerillä itsellään. Muistan kuitenkin, kuinka isäni Hans Isidor Oster tarttui käteeni, kun astuimme ulos asunnostamme ja kävelimme katua pitkin äänestyspaikalle.

Isäni oli pitkä, hoikka, vakava ja arvostettu. Ihmiset tunnistivat hänet kadulla ja tervehtivät häntä hatun lieriä koskettamalla. Ystävät kumartuivat katselemaan minua, hänen

pientä poikaansa, joka oli puettu parhaimpiinsa kuin mikäkin pikku lordi. Muistan, että isä poltti jatkuvasti savukkeita, ja se teki hänet silmissäni entistäkin arvokkaammaksi, kypsemmäksi ja tärkeämmäksi.

Oli harvinaista herkkua päästä isän kanssa ulos kahdestaan. Hän johti useaa pientä tavarataloa ja oli tavallisesti hyvin kiireinen, joten vietin enemmän aikaa äidin kuin isän kanssa.

Muistan, että lähdettyämme äänestyspaikalta isä vei minut konditoriaan, jossa hän osti *Schlagsahnea*, vaniljanmakuista kermavaahtoa, mikä vastasi kutakuinkin jäätelöä. Olin hyvin onnellinen. Päivä oli minulle merkittävä.

Olin ainoa lapsi. Asuin äitini ja isäni kanssa tässä kosmopoliittisessa ja hienostuneessa läntisen Saksan kaupungissa. Köln tunnetaan ikivanhasta goottilaisesta katedraalistaan Domista, jonka pitsimäiset kaksoistornit näyttävät ulottuvan kilometrejä kaupungin yläpuolelle.

Emme käyneet jumalanpalveluksessa katolisessa Domissa mutta olimme ennen kaikkea kunnollinen saksalainen perhe. Tunsimme itsemme aivan yhtä saksalaisiksi kuin kaikki muutkin. Isä oli Saksan armeijan *Wehrmachtin* veteraani. Kuten miljoonat muutkin saksalaismiehet hän oli sotinut ja haavoittunut ensimmäisessä maailmansodassa ja poskessaan hänellä oli arpi tykistökeskityksen aikana iskeytyneestä sirpaleesta. Hänelle oli myönnetty urhoollisuusmitali. Oikein tai väärin, hänellä ei ollut mitään syytä olla taistelematta isänmaansa puolesta. Niin teki jokainen kunnon saksalainen.

Poikkesimme muista vain siten, että olimme juutalaisia. Sillä ei ollut minulle silloin juuri merkitystä. Ainoa tietämäni ero minun ja muiden saksalaislasten välillä oli, että

perheeni kävi joka perjantai-ilta synagogassa sen sijaan, että olisimme menneet sunnuntaisin kirkkoon. Ja minä kävin saksanjuutalaisten koulua, jossa meille opetettiin hepreaa tavallisten oppiaineiden lisäksi. Mutta en tuntenut, että olisimme poikenneet millään tavoin muista saksalaisista perheistä. Emme olleet heitä parempia emmekä huonompia.

*Kuva: Henry Osterin arkisto
Viisivuotias Heinz (Henry) Oster isänsä Hans Isidor
Osterin kanssa Kölnissä vuonna 1933.*

Elimme miellyttävää tavallista elämää. Olin vain mukavassa perheessä elävä levoton saksalaislapsi vilkkaassa saksalaiskaupungissa. Mutta kaikki alkoi mennä pieleen, kun Hitler ja natsit nousivat valtaan – suunnilleen samoihin aikoihin kun tulin riittävän vanhaksi muodostaakseni jonkinlaisen käsityksen siitä, mitä ympärilläni tapahtui.

Ensimmäisen tuntemukseni siitä, että jokin oli pielessä, sain ensimmäisenä koulupäivänäni vuonna 1934. Tunsin ensi kertaa olevani silmätikkuna, erilainen ja vainottu.

Useimpien lasten lailla minäkin olin pelokas ja hieman levoton. Olin kuusivuotias ja ensimmäistä kertaa menossa tuntemattomaan maailmaan pois äitini ja isäni luota, olin siihen valmis tai en.

Vanhempani saattoivat minut kouluun. Minä kannoin hyvin vakavana pientä nahkaista selkäreppua, jossa oli pieni liitutaulu, liidunpala narun päässä ja sieni taulun pyyhkimistä varten. Minulla oli polvihousut, sukat ja barettia muistuttava lakki, joka osoitti, että olin ensiluokkalainen.

Muiden lasten lailla minäkin kannoin valtavankokoista pahvikartiota, jonka vanhempani olivat minulle antaneet. Se näytti megafonilta tai aasinhatulta ja oli täytetty kaikenlaisilla ihanuuksilla, karamelleilla ja pienillä leluilla. Saksalaiseen perinteeseen kuului antaa lapselle ensimmäisenä koulupäivänä tällainen – me kutsuimme sitä nimellä *Zuckertüte*, ”sokerituutti” – jotta tuntisimme olomme mukavammaksi astuessamme siihen uuteen ja outoon maailmaan. Emme saaneet avata sokerituutteja ennen kuin palasimme koulusta kotiin, ja siksi ne oli sidottu yläosastaan kiinni punaisella sellofaanilla,

jotta emme pääsisi käsiksi karkkeihin. Se oli eräänlainen pal-kinto, jotain, mitä odottaa. Minun kartioni oli melkein mi-nun kokoiseni, tai siltä minusta ainakin tuntui.

Mutta kun lähdimme koulusta sinä päivänä rakkai-ta sokerituuttejamme kantaen, joukko *Hitler-Jugendin*, *Deutsches Jungvolkin* ja *Jungmädelin* jäseniä hyökkäsi kimppuumme. Heistä sukeutui iso, metelöivä, meitä jalka-käytävällä odottava joukkio poikia ja tyttöjä, jotka eivät ol-leet juuri meitä vanhempia. He olivat pukeutuneet kuin natsipartiopojat ja -tytöt ja olivat hyvin ylpeitä itsestään.

Pelkäsimme kuollaksemme. Jotkut luokkatoverini itkivät. Olimme kaikki vain kuusivuotiaita pikkulapsia. Ja nyt ensim-mäisen hermostuttavan koulupäivämme jälkeen tämä kirkuva natsijoukkio hyökkäsi kimppuumme ilman mitään syytä.

Vanhempani ja kaikkien muidenkin juutalaislasten van-hemmat odottivat koulun ulkopuolella saattaakseen meidät kotiin. Mutta he eivät kyenneet auttamaan meitä. Hitler-Jugendin johtajat – teini-ikäiset ja parikymppiset kova-naamat – olivat sysänneet heidät syrjään.

Muistan, kuinka katsoin ylös ja näin univormujen ja vi-haisten kasvojen meren. Nämä raivopäiset lapset natsihui-veineen ja hakaristit kaulassaan huusivat meille ja pilkkasi-vat meitä. Pojat kantoivat tikareja vyöllään. He olivat vasta lapsia, iältään kymmenestä neljääntoista, mutta jokaisella heistä oli oma pikku natsipuukko.

Näimme, kuinka natsiorganisoiijat ja Hitler-Jugendin ylpeät vanhemmat seisovivat taustalla kädet puuskassa. He ilmiselvästi nauttivat siitä, kuinka heidän lapsensa näyttivät näille juutalaislapsille, kuka oli kuka.

Lapset heittivät meitä kivillä. He hakkasivat meitä kepeillä. Meidän kaikkien oli käytävä läpi tuo kujanjuoksu, jotta pääsisimme vanhempiemme luo turvaan.

Hitler-Jugendin jäsenet kiinnittivät erityistä huomiota kartioihimme. He hakkasivat niitä kepeillään ja yrittivät lyödä ne käsistämme. Ja kun joku niistä repesi, he varastivat maasta karamellimme ja lelumme.

Lopulta pari Kölnin kaupungin poliisia – jotka eivät kaikki olleet vielä silloin natsseja – ilmestyi paikalle ja keskeytti hyökkäyksen, jolloin minä ja muut juutalaislapset saimme tilaisuuden päästä vanhempiemme luokse.

*Kuva: Henry Osterin arkisto
Elisabeth Haas Oster ja (Henry) Oster, 1928.*

*Kuva: Henry Osterin arkisto
Heinz (Henry) Oster, 6 vuotta, Köln 1934.*

Kukaan meistä ei loukkaantunut pahemmin: saimme vain muutamia naarmuja ja pieniä haavoja, siellä täällä vuosi hie-
man verta. Mutta järkytyimme kaikki.

Olin lähtenyt sinä aamuna kouluun täynnä intoa ja odo-
tusta ja jännittänyt sitä, miten hyvin pärjäisin luokassa. Kun
vihdoin pääsin kotiin sinä iltapäivänä, maailma oli paljon
synkempi ja vaarallisempi paikka. Elämäni ei olisi enää kos-
kaan ennallaan.

Kuva: Calvin College Archive
Natsien saksalaislapsille suunnattua propagandaa. Kuvan piirros on vuonna 1936 Saksassa julkaistusta juutalaisvastaisesta lasten kuvakirjasta *Älä luota kettuun salakavalaan, äläkä juutalaisen valaan*, joka rohkaisi saksalaislapsia häätämään juutalaislapset koulusta. Tekstissä lukee ”Kaikki juutalaissukuiset ulos”. Kirjan julkaisi vaikutusvaltainen natsi Julius Streicher, ja sen kirjoitti 18-vuotias saksalainen taideopiskelija Elvira Bauer.

LUKU 2

Kansa etsii johtajaa

Kuusivuotiaana lapsena minulla ei tietenkään ollut aavistakaan poliittisesta liikehdinnästä. Saksa oli noihin aikoihin myllerryksessä. Maa oli hävinnyt ensimmäisen maailmansodan, ja voittajavaltiot – ennen kaikkea Ranska ja Englanti – vaativat alueluovutuksia ja sotakorvauksina valtavia rahasummia, joita Saksalla ei ollut.

Amerikan lailla Saksassakin elettiin syvää ja ankaraa lama-aikaa. Maassa vallitsi 1920-luvulla ja 1930-luvun alussa suurtyöttömyys. Tuhannet rähjäiset miehet vaelsivat kaduilla, monet heistä olivat sotaneuroosista kärsiviä ja haavoittuneita ensimmäisen maailmansodan veteraaneja, joilla ei ollut muuta tekemistä kuin valittaa ja juonitella.

Ensimmäinen maailmansota oli ollut sotilaille painajainen riippumatta siitä, kummalla puolella he olivat taistelleet. Sotiminen juoksuhaudoissa oli kauhistuttavaa: Tuhannet joutuivat kuolemaan edetäkseen tai perääntyäkseen muutaman metrin mudassa piikkilankojen keskellä. Taudit rehottivat valtoimenaan kaikissa joukoissa. Konekiväärit, tykistö, tankit, myrkkyykaasu sekä lentokoneiden ja

Unohtumaton tositarina, joka vie uskosi ihmiskuntaan – ja palauttaa sen sitten takaisin.

Holokaustista selviytyneen Henry Osterin sydäntä särkevät muistelmat kuvaavat Auschwitzin kauhistuttavia olosuhteita ja sitä, kuinka rohkea nuori tallipoika selvisi kaikesta huolimatta kertoakseen tarinansa.

Henry Oster oli vain viisivuotias, kun Adolf Hitler nousi valtaan vuonna 1933. Niistä 2 011 juutalaisesta, jotka Gestapo kokosi ja karkotti Kölnistä vain 23 selvisi keskitysleiristä hengissä. Henry oli yksi heistä.

Auschwitzissa Henry määrättiin työskentelemään hevostalleilla. Nälkiintynyt poika syötti hevoset päivittäin tietäen, että jos hänen huomattaisiin sujauttavan taskuunsa yhdenkin porkkanan tai kourallisen kaurvoja, hänet teloitettaisiin välittömästi. Työ oli raskasta, mutta Henry takertui uskoon, että jos hän teki itsensä korvaamattomaksi, hän saattaisi pysyä hengissä.

”Ilmiömäinen. Opin enemmän holokaustista, kuin mistään aiemmin lukemastani. En osaa edes pukea sanoiksi sitä, miten vahvasti tämä kirja minuun vaikutti.”

Amazon-arvostelu ★ ★ ★ ★ ★

Henry Oster (1928–2019) syntyi Kölnissä. Vuonna 1941 hänen perheensä pakkosiirrettiin muiden Kölnin juutalaisten mukana Łódźin gettoon, jossa hänen isänsä kuoli nälkään. Vuonna 1943 Henry päätyi Auschwitz-Birkenauin keskitysleirille. Vapautumisensa jälkeen hän muutti Ranskaan ja myöhemmin Yhdysvaltoihin, missä hän valmistui optometristiksi vuonna 1957.

Dexter Ford on *The New York Times* -lehden toimittaja.

minerva

www.minervakustannus.fi

KL 991

Kansi: Emilia Mensalo /
Taiteopalvelu Yliveto Oy

ISBN 978-952-375-889-6

9 789523 758896

MIX
Paperi | Tukee
vastaustallista metsänhoitoa
FSC® C021394